

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีต่อมโนทัศน์และพฤติกรรม จิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1

Effects of Project-Based Learning in Social Studies Subject Using Service Learning Activities on Public Consciousness Concepts and Behaviors of Seventh Grade Students

ภาสุดา ภาคาผล และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม จำนวน 65 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม ใช้เวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยตนเองของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครูและผู้ปกครอง และแบบสะท้อนความคิดของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีมโนทัศน์จิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบโครงงาน / การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม / มโนทัศน์จิตสาธารณะ / พฤติกรรมจิตสาธารณะ

Abstract

The purposes of this research were to study the public consciousness concepts and behaviors of seventh grade students who learned social studies through project-based learning using service learning activities. The sample was comprised of 65 seventh-grade students from Muangkhapittayakom School. The instruments were lesson plans for the 12-week duration of the experiment, a public consciousness concepts test, a students' public consciousness behaviors self-evaluation form, a students' public consciousness behaviors evaluation form assessed by teachers and parents, and students' reflections. The data were analyzed by arithmetic mean ($\bar{X}$) and standard deviation (SD) and the data was analyzed using t-test.

The results of this research were as follows: 1) The students, after learning social studies through project-based learning using service learning activities, had higher public consciousness concepts scores than pre-experiment and had higher public consciousness concepts scores than the students who learned through conventional method activities at a .05 level of significance. 2) The students who learned through project-based learning had higher public consciousness behaviors scores than the pre-experiment and had higher public consciousness behaviors scores than the students who learned through conventional method activities at a .05 level of significance.

KEYWORDS: PROJECT-BASED LEARNING / SERVICE LEARNING / PUBLIC CONSCIOUSNESS CONCEPTS / PUBLIC CONSCIOUSNESS BEHAVIORS

บทนำ

สังคมของเรานี้ในปัจจุบันนี้มีการแข่งขันกัน ในแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้า เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี ในส่วนของสังคมของเยาวชนนั้นก็มีการแข่งขันกันในเรื่องของแฟชั่น โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ แม้กระทั่งวงการการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันกระแสโรงเรียนที่มุ่งสร้างคนเก่ง แข่งขันกันที่จะให้นักเรียนของตนสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ ระบบเอ็นทรานซ์หรือแอดมิสชัน ก็เป็นการคัดเลือกคนเก่งเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งในโรงเรียนเองก็จัดการแข่งขันให้รางวัลและยกย่องคนเก่ง ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องแข่งขันกันเรียนเพื่อมุ่งเอาชนะ (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550) ในขณะที่ พิชัยยุทธ์ สยามพันธกิจ (2553) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมในปัจจุบันไว้ว่า ปัจจุบันกระแสของทุนนิยมหรือวัตถุนิยมมีส่วนทำให้สังคมมนุษย์เจริญรุ่งเรืองมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันมันก็มีส่วนทำให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน จิตสำนึกที่มีต่อผลประโยชน์ของส่วนรวมจึงบกพร่องตามไปด้วย จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า สภาพสังคมของเรานี้ในปัจจุบันนั้นส่งผลให้ผู้คนในสังคม รวมถึงเด็กและเยาวชนมีความคุ้นเคยกับการแข่งขัน คำนึงถึงตนเองและผลประโยชน์ที่ตนเองควรได้รับก่อนผลประโยชน์ของส่วนรวม หากเป็นดังที่กล่าวมานี้ย่อมส่งผลให้สังคมของเราประสบปัญหาเรื่องการขาดคุณธรรม จริยธรรม ฉะนั้นจึงควรเร่งสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อหล่อหลอมเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพและเป็นพลเมืองดี

ในปัจจุบันสังคมมีความต้องการให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสามารถสังเกตได้จากวิถีทัศน์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ระบุไว้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และกระทรวงศึกษาธิการยังมีนโยบายในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นอกจากนี้ยังมีนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา รวมทั้งสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง ทั้งนี้การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ความรอบรู้ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึก

ในคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าสังคมเรานั้นมีความปรารถนาที่จะปลูกฝังและเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมากในปัจจุบันคือ จิตสาธารณะ โดยพิชัยยุทธ สยามพันธกิจ (2553) ได้กล่าวไว้ว่า พลเมืองไทยที่พึงปรารถนาอย่างยิ่งยวดประการหนึ่ง ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตก็คือ พลเมืองที่มีจิตสาธารณะ คือนอกจากจะกระทำประโยชน์แก่ตนเองตามธรรมชาติแล้ว ก็ต้องมีจิตสำนึกในการกระทำประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมด้วย ซึ่งหากพลเมืองไทยสามารถจะรักษาสมดุลระหว่างการสร้างประโยชน์ของตนเองกับของส่วนรวมได้อย่างเหมาะสมก็จะทำให้ชีวิตส่วนตัวและกระบวนการต่างๆ ของสังคมหรือรัฐมีความมั่นคงและพัฒนาควบคู่กันไปได้อย่างเหมาะสม

จิตสาธารณะเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่มุ่งเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการทำความดีเพื่อส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สังคม และมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชน สังคม ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้ระบุความหมายของคำว่า จิตสาธารณะ ไว้ในแนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ว่า

จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน และมีการกล่าวถึงตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้จิตสาธารณะ ไว้ดังนี้ ตัวชี้วัดพฤติกรรมจิตสาธารณะสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรม 2 ประการ ได้แก่ 1) การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้ การช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ การอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาด้วยความสมัครใจ และการแบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น และ 2) การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมบ่งชี้นี้ การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม และการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น และที่สำคัญคือ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การสร้างหรือก่อให้เกิดจิตสาธารณะจนติดตัวเป็นนิสัยได้นั้น ต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในที่นี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม (Service Learning) มาช่วย

ปลูกฝังและเสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่เด็กและเยาวชน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม (Service Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการและการบริการสังคมเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีประสบการณ์จริงในการบริการสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาพัฒนานิยม (Progressivism) หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ของ Dewey (1926) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ (Learning by doing) หรือได้รับประสบการณ์จริง โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Freire (1973) ในการสร้างจิตสำนึกหรือความตระหนักในปัญหาของสังคม คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดด้วยตนเอง นำประเด็นปัญหาในสังคมมาขบคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ ควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติการบริการสังคมจนเกิดความตระหนักต่อปัญหาต่างๆ ในสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ และสอดคล้องกับแนวคิดของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมว่า การเรียนรู้จากการบริการเป็นวิธีสอนหนึ่งที่บูรณาการการบริการแก่สังคม (Community Service) กับการเรียนรู้ด้านวิชาการในหลักสูตรการศึกษา (Academic Learning) โดยเน้นทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างไตร่ตรองและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าการเรียนรู้จากการบริการคือวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานการบริการในชุมชนซึ่งการบริการนั้นเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและการเรียนรู้จากการบริการมิได้เกี่ยวกับโปรแกรมการฝึกงานหรือการฝึกปฏิบัติ (Practicum หรือ Internship) หรือการศึกษาที่เป็น Cooperative Education

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความสนใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เนื่องจากการสอนแบบโครงงานนั้นเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการทดลอง ปฏิบัติ ค้นคว้า ทั้งยังเป็นการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือค้นคว้าหาความรู้อีกด้วย ทั้งนี้กรมวิชาการ (2544) ได้กล่าวถึง การสอนแบบโครงงานว่า เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล มีกระบวนการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักการจัดการเรียนรู้จากการบริการสังคมและการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานนั้น มีความสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการเรียนรู้จากการบริการถือว่าเป็นลักษณะการจัดโครงการ (Project) เพราะเป็นการสอนที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะที่มีควบคู่กับเนื้อหาสาระ (Thomas Tai-Seale อ้างถึงในวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2554) ในขณะที่การเรียนรู้จากการบริการสังคมช่วยพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในสังคม ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้จากการบริการสังคมเป็นสื่อกลางที่ได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับโลกที่เป็นจริง ได้เห็นและสัมผัสกับปัญหามากขึ้น ฉะนั้นโครงการการเรียนรู้จากการบริการเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นแหล่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เห็นความสำคัญและการมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองในสังคม โดยมีการใช้สังคมเป็นสื่อในการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ นอกจากนี้

ใช้สังคมเป็นแหล่งข้อมูลของเนื้อหา (source of content) แล้วการเรียนรู้จากการบริการสังคมจะทำให้เกิดประสบการณ์ในด้านบวกและก่อให้เกิดกำลังใจและการเห็นคุณค่าของการเป็นพลเมืองที่ต้องมีส่วนร่วมสร้างสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้สึกเชื่อมโยง/เกี่ยวข้องกับสังคม/ชุมชนที่เรียกว่า “sense of connectedness” (Patricia Shields-Ramsay, 2008 อ้างถึงในวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2554)

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในรายวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมเพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมมโนทัศน์จิตสาธารณะและพฤติกรรมจิตสาธารณะให้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากมีการระบุไว้ในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ว่า ให้ผู้เรียนระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ โดยมีสาระการเรียนรู้แกนกลางคือ เรื่องของบทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสาธารณประโยชน์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมเพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมมโนทัศน์จิตสาธารณะและพฤติกรรมจิตสาธารณะให้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งจะ

ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นเด็กและเยาวชนที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ พร้อมทั้งยังตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามที่กระทรวงได้กำหนดไว้ และสนองต่อนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2554-2559) อีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์จิตสาธารณะของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม
2. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์จิตสาธารณะของนักเรียนที่ได้เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนที่ได้เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีแบบแผนการทดลองแบบ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม และกลุ่มควบคุมจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีการเก็บข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มก่อนและหลังทดลอง (Two Group Pretest - Posttest Design)

ประชากร คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 37 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนห้อง 1/1 จำนวน 35 คน และนักเรียนห้อง 1/3 จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้นนักเรียนจำนวน 65 คน ซึ่งดำเนินการคัดเลือกโรงเรียน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งมีทั้งหมด 3 ห้องเรียน ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 3 ห้องทำแบบทดสอบวัดพื้นฐานวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากนั้นนำผลคะแนนของแบบทดสอบวัดพื้นฐานวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนทุกห้องมาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นจึงพิจารณาห้องที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(SD) ใกล้เคียงกันมากที่สุด จำนวน 2 ห้องเรียน คือ ห้อง 1/1 ($\bar{X} = 16.37$, $SD = 2.99$) และห้อง 1/3 ($\bar{X} = 15.07$, $SD = 3.59$)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 แบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ จำนวน 14 ข้อ มีลักษณะเป็นปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก แบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อๆ ละ 2 คะแนน โดยใช้หลักเกณฑ์การประเมินแบบ rubrics (rubrics scores) ในการให้คะแนน แบบวัดมโนทัศน์และเกณฑ์การประเมินดังกล่าวได้รับการตรวจพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พบว่าผลการตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์นั้น มีค่าเท่ากับ 1.00 จำนวน 4 ข้อ และมีค่าเท่ากับ 0.67 จำนวน 11 ข้อ และนำแบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนารีนรินทร์ จังหวัดแพร่ จำนวน 90 คน จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้ (try out) มาพิจารณาผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ แล้วเลือกข้อคำถามมาเพื่อสร้างเป็นแบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ โดยข้อคำถามที่ผ่านตามเกณฑ์การพิจารณา มีจำนวน 14 ข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดมโนทัศน์มีความเที่ยงของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.68

1.2 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน จำนวน 28 ข้อ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของตนเอง ซึ่งแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยตนเองของนักเรียนได้รับการตรวจพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พบว่าผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับกรอบโครงสร้างของการประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะมีค่าเท่ากับ 0.67 จำนวน 22 ข้อ และมีค่าเท่ากับ 0.33 จำนวน 6 ข้อ โดยข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 6 ข้อ ได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู จำนวน 14 ข้อ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนที่โรงเรียน ซึ่งแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครูได้รับการตรวจพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พบว่าผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับกรอบโครงสร้างของการประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะมีค่าเท่ากับ 0.67 จำนวน 12 ข้อ และมีค่าเท่ากับ 0.33 จำนวน 2 ข้อ โดยข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 2 ข้อ ได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปให้อาจารย์ที่

ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครอง

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครอง จำนวน 14 ข้อ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ปกครองสังเกตและประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนที่บ้าน ซึ่งแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครองได้รับการตรวจพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พบว่าผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับกรอบโครงสร้างของการประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะมีค่าเท่ากับ 0.67 จำนวน 12 ข้อ และมีค่าเท่ากับ 0.33 จำนวน 2 ข้อ โดยข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 2 ข้อ ได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.5 แบบสะท้อนความคิดของนักเรียน

ผู้วิจัยสร้างแบบสะท้อนความคิดของนักเรียน เป็นข้อคำถามแบบอัตนัย จำนวน 7 ข้อ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนบันทึกความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม และเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมโนทัศน์จิตสาธารณะและเข้าใจกิจกรรมการบริการสังคมจากการลงมือปฏิบัติในแต่ละโครงงานได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งแบบสะท้อนความคิดได้รับการตรวจพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวน 3 ท่าน พบว่าผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับกรอบโครงสร้างของการประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะและกรอบโครงสร้างของการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีค่าเท่ากับ 1.00 ทั้ง 7 ข้อ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่ผ่านการตรวจพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน จำนวน 30 แผน จำนวน 36 คาบเรียน แบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

หน่วยที่ 1 วิถีการดำรงชีวิตทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโครงการในชุมชน

หน่วยที่ 2 พลเมืองดี นักเรียนลงมือปฏิบัติโครงการจิตสาธารณะในชุมชน โดยโครงการจิตสาธารณะในชุมชนได้แบ่งเป็นโครงการย่อย 3 โครงการ ได้แก่ โครงการทิ้งขยะให้ลงถัง โครงการทำความสะอาดที่สาธารณะในชุมชน โครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

หน่วยที่ 3 การเมืองการปกครองและกฎหมาย นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโครงการกฎหมายนำไว้ในชุมชน

หน่วยที่ 4 วัฒนธรรม นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน: วิถีชีวิตกลุ่มน้ำยม

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบปกติ

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบปกติที่ผ่านการตรวจพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน จำนวน 21 แผน 27 คาบ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบปกติ ประกอบด้วยเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เช่นเดียวกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม แต่จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้และคาบเรียนน้อยกว่า เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีการนัดเรียนเพิ่มเติมนอกเหนือจากตารางเรียนปกติ และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในเรื่องของการจัดการเรียนรู้แบบโครงการและการบริการสังคม

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาดังนี้

1. กำหนดประชากรที่ศึกษาและเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร

2. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย เพื่อส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม ในการขอความอนุเคราะห์การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ดำเนินการทดสอบสมมติฐานจิตสาธารณะโดยใช้แบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ และทดสอบพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยใช้แบบประเมิน

พฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยตนเองของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยครู แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครอง ในการเก็บข้อมูลก่อนเรียน และหลังเรียนของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมให้นักเรียนกลุ่มทดลอง โดยมีการมอบหมายงานให้นักเรียนบันทึกแบบสะท้อนความคิดหลังจากลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมและบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะของตนเอง เป็นระยะเวลา 2 เดือน และดำเนินการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาแบบปกติให้นักเรียนกลุ่มควบคุม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ จำนวน 36 คาบเรียน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ถึงวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2556

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากผลของแบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะด้วยตนเองของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู และแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครองก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง มาวิเคราะห์หาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นนำมาหาค่าทางสถิติทดสอบที (t-test) สูตรที่กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากผลของแบบวัดมโนทัศน์จิตสาธารณะ แบบประเมินพฤติกรรมจิต

สาธารณะด้วยตนเองของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู และแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยผู้ปกครองก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาวิเคราะห์หาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นนำมาหาค่าทางสถิติทดสอบที (t-test) สูตรที่กลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (independent t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลจากการบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนที่บันทึกในแต่ละสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 2 เดือนและแบบสะท้อนความคิดมาวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายสรุปในรูปของการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีมโนทัศน์จิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีมโนทัศน์จิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการ

บริการสังคมมีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ด้านมโนทัศน์จิตสาธารณะ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม มีมโนทัศน์จิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีมโนทัศน์จิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์จิตสาธารณะนั้น ได้จัดให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการบริการสังคมในรูปแบบของโครงงาน โดยนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในหลักสูตรในรายวิชาสังคมศึกษาที่นักเรียนได้เรียนอยู่ มาใช้บริการสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการหรือช่วยแก้ปัญหาในชุมชนสังคม ดังทฤษฎีการบริการสังคม ของ คักดีชัย นิธิวุฒิว (2544) ได้อธิบายว่า service learning คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียนด้วยการประยุกต์หรือออกแบบให้นำเนื้อหาของบท

เรียนมาจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริงของชุมชน หรือเป็นการเชื่อมโยงปัญหาจากในชุมชนมาสู่บทเรียนและในบางโอกาสอาจเป็นการนำนักเรียนออกไปทำกิจกรรมในชุมชนโดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในหลักสูตร หลังจากการลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมนั้น นักเรียนจะได้พิจารณาตนเองในการปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานโครงงานบริการสังคมว่า นักเรียนได้รับประสบการณ์ ทักษะ เจตคติ หรือวิธีการคิดอะไรจากการลงมือปฏิบัติโครงงาน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และสามารถพิจารณาไตร่ตรองจนสร้างเป็นความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนรู้ได้ สอดคล้องกับการให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) ของ ทิศนา ขัมมณี (2551) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) คือ การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์บริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด ในเรื่องที่เรียนรู้ แล้วจึงนำความคิดนั้นไปสู่การใช้ ปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

เมื่อพิจารณารายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม รายวิชา ส 21101 สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนห้อง 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนม่วงโชนพิทยาคม พบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์จิต-

สาธารณะสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียน
ห้องควบคุม เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้และลงมือ
ปฏิบัติโครงงานบริการสังคมที่เป็นไปตามหลักการ
การสร้างมโนทัศน์ของ Lovel (อ้างถึงใน ชูชีพ
อ่อนโคสูง, 2522) คือ นักเรียนได้คิดวิเคราะห์
แยกแยะ (discriminate) ปัญหาในชุมชน หรือ
สิ่งที่ชุมชนต้องการแก้ไขหรือพัฒนา จากนั้น
นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา
ชุมชนให้ดีขึ้น โดยการลงมือปฏิบัติโครงงานบริการ
สังคม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการ
ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง จากนั้นนักเรียน
ก็จะสามารถสรุปรวบยอด (generalize) สิ่งที่ได้
เรียนรู้มาเป็นมโนทัศน์ที่เป็นผลมาจากการรับรู้
(perception) ความจำ (memory) และจินตนาการ
(imagination) ของสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ทั้งภายนอก
และภายในตัวบุคคล โดยมโนทัศน์จะเกิดขึ้นเมื่อ
มีการประสมประสานกัน (integration) ระหว่าง
การแยกแยะ การย้อนย่อ และการสรุปรวบยอด
ในระหว่างที่มีการสัมผัส การทำงานของกล้ามเนื้อ
การตั้งคำถาม การอ่านและการแก้ปัญหา ดังนั้น
การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษา
โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมจึงเป็นกระบวนการ
ของการสร้างมโนทัศน์จิตสาธารณะให้แก่ นักเรียน

นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน
ในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม
รายวิชา ส 21101 สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่
1 ห้อง 1 นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโครงงานบริการ
สังคม จำนวน 4 โครงงาน ได้แก่ โครงงานภัก
ธรรมชาติในชุมชน โครงงานจิตสาธารณะในชุมชน
โครงงานกฎหมายนำรู้ในชุมชน และโครงงาน
อนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน โดยแต่ละโครงงานนั้น
เป็นโครงงานที่ส่งเสริมจิตสาธารณะให้แก่ นักเรียน
เพราะนักเรียนได้สำรวจปัญหาหรือความต้องการ

ของชุมชน หรือสิ่งที่สังคมต้องการแก้ไขหรือ
พัฒนาให้ดีขึ้น จากนั้นนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้
เรียนจากในหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ในการแก้
ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม ให้ดีขึ้น ดังที่
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ให้ความ
หมายของคำว่า จิตสาธารณะ ไว้ว่า ความคิด
ที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ
ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวย
โอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกใน
แง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง ซึ่งแต่ละโครง
งานที่ลงมือปฏิบัตินั้นส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้
ความเข้าใจมโนทัศน์จิตสาธารณะจากการลงมือ
ปฏิบัติจริง มากกว่าการเรียนรู้ทฤษฎีเพียงอย่าง
เดียว และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้
ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของคมสัน
สุขมาก (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา
โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ สรุปได้ว่า
โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่พัฒนาขึ้น
สามารถเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
ของอาสาสมัครตำรวจหลังเข้าร่วมโปรแกรมได้
นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานใน
วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม
รายวิชา ส 21101 สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 ของนักเรียนห้อง 1 หลังจากการลงมือ
ปฏิบัติโครงงานบริการสังคมนั้น นักเรียนได้บันทึก
แบบสะท้อนความคิดจากการลงมือปฏิบัติโครงงาน
บริการสังคม ซึ่งนักเรียนได้อธิบายเกี่ยวกับความ
รู้สึกของนักเรียนเมื่อปฏิบัติโครงงาน การกระทำ
หรือพฤติกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติไปนั้นส่งผล
อย่างไรต่อตนเอง โรงเรียน ชุมชน สังคม และ
การกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านั้นสอดคล้องกับ

จิตสาธาณะด้านใด และมีความสอดคล้องอย่างไร ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในทัศนคติจิตสาธาณะของนักเรียนให้สูงขึ้น

ด้านพฤติกรรมจิตสาธาณะ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีพฤติกรรมจิตสาธาณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีพฤติกรรมจิตสาธาณะหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่เน้นให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการบริการสังคมในรูปแบบของโครงการ โดยโครงการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัตินั้นจะต้องมีการสำรวจปัญหาหรือความต้องการของชุมชน สังคม และประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษา กับชุมชนเพื่อให้ทราบถึงปัญหาหรือความต้องการของชุมชน ซึ่งนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในหลักสูตรที่นักเรียนเรียนอยู่มาใช้ในการบริการสังคม และมีการจัดสรรเวลาให้นักเรียนได้พิจารณาประสบการณ์การบริการสังคมของตนเอง ซึ่งเห็นได้ว่าหลักการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้แก่ นักเรียน โดยสอดคล้องกับแนวคิดของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมว่า การเรียนรู้จากการบริการเป็นวิธีสอนหนึ่งที่บูรณาการการบริการแก่สังคม (Community Service)

กับการเรียนรู้ด้านวิชาการในหลักสูตรการศึกษา (Academic Learning) โดยเน้นทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดอย่างไตร่ตรองและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่พลเมือง หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าการเรียนรู้จากการบริการคือวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานการบริการในชุมชน ซึ่งการบริการนั้นเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และการเรียนรู้จากการบริการมิได้เกี่ยวกับโปรแกรมการฝึกงานหรือการฝึกปฏิบัติ (Practicum หรือ Internship) หรือการศึกษาที่เป็น Cooperative Education และสอดคล้องกับหลักการของการบริการสังคมที่ Kraft (อ้างถึงใน ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2544) ได้นิยามไว้เป็น 2 นัย โดยนัยหนึ่งใช้คำว่า การบริการชุมชน (community service) และการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (service learning) ซึ่งอธิบายการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมไว้ดังนี้ จัดกิจกรรมการบริการสังคมเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยการบริการจะต้องมีลักษณะดังนี้ 1) มีการจัดระบบให้สัมพันธ์กับรายวิชาหนึ่งวิชาใดในหลักสูตร 2) มีวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน 3) กำหนดความต้องการที่แท้จริงของสังคม 4) ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์กิจกรรมตามตารางมีกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดความคิด วิเคราะห์ ด้วยกิจกรรมการอภิปรายในชั้นเรียน การนำเสนอหรือการเขียน

เมื่อพิจารณารายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม รายวิชา ส 21101 สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนห้อง 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนม่วงไข่พิทยาคม พบว่า ในจัดการเรียนรู้แบบโครงการในรายวิชา ส 21101 สังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมนั้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษา

ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของนักเรียน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคือหรือตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคม ภายใต้การดูแล การให้คำปรึกษา และการให้ความช่วยเหลือจากครู นักเรียนได้วางแผนการดำเนินโครงงานอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติ บริการสังคมตามที่วางแผนไว้ จนได้ข้อสรุป คำตอบ หรือผลการศึกษา แล้วจึงนำเสนอผลงาน ซึ่งการลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมจะช่วยให้เด็กเกิดความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้และเป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมจิตสาธารณะตามแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของ รัฐบาลอินทราภิบาล (2539) กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตสาธารณะว่า การเสริมสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคมจะเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้อง การปลูกฝัง อบรมการฝึกปฏิบัติ การได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ ปัจจัยเหล่านี้จะค่อยๆ โน้มนำใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องและสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล

ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในรายวิชา ส 21101 สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมนั้น นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมได้ลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมจำนวน 4 โครงงาน ได้แก่ โครงงานรักษามรดกในชุมชน โครงงานจิตสาธารณะในชุมชน โครงงานกฎหมายน่ารู้ในชุมชน และโครงงานอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมจะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน

ให้สูงขึ้น ตามหลักการจัดการเรียนรู้ที่ ชัยวัฒน์ สุธิทธิรัตน์ (2552) ได้นำเสนอการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project method) เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ไว้ดังนี้ การสอนแบบโครงการหรือการสอนแบบโครงงานนั้น เป็นการสอนที่ให้โอกาสนักเรียนได้วางแผนโครงงานและดำเนินการให้สำเร็จตามความมุ่งหมายของโครงงานนั้น อาจเป็นโครงงานที่จัดทำเป็นหมู่หรือคนเดียวก็ได้ นักเรียนจะมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานนั้นด้วยตนเอง ลักษณะการสอนคล้ายตามสภาพจริงของสังคม เป็นการทำงานที่เริ่มต้นด้วยปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาโดยลงมือทดลองปฏิบัติจริง ซึ่งครูสามารถนำปัญหาหรือเรื่องราวปัญหาด้านจิตสาธารณะในสังคมมานำเสนอแก่นักเรียน แล้วให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ หาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านจิตสาธารณะตามกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาจิตสาธารณะ

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์จิตสาธารณะ เสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจมโนทัศน์จิตสาธารณะจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และการลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมดังที่กล่าวมาแล้วในการอภิปรายผลการวิจัยด้านมโนทัศน์จิตสาธารณะ และเมื่อนักเรียนมีมโนทัศน์จิตสาธารณะที่สูงขึ้นย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้และมีมโนทัศน์จิตสาธารณะที่ชัดเจนแล้ว นักเรียนจึงนำมโนทัศน์ที่มีนั้นมาคิด พิจารณา แล้วแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมจิตสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ Jones and Morris (1956) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมของเด็ก พบว่า ครอบครัว สังคม ความต้องการและความรู้สึกของเด็กเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสอนความรู้ด้านคุณธรรมให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรพัฒนาการสอนคุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

ทั้งนี้การที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมอย่างต่อเนื่อง ยังส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะออกมาอย่างชัดเจน สอดคล้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะของ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร (2543) ว่า จิตสำนึกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยภายใน คือ การครุ่นคิดไตร่ตรอง ตรึกตรองของแต่ละคนในการพิจารณาตัดสินใจเชิงการให้คุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจเพื่อขัดเกลาดตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง ฉะนั้นมนุษย์ทุกคนล้วนสามารถสร้างสำนึกให้ตนเองได้ โดยนำพาการรับรู้จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด ฯลฯ แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝนและสร้างสมสำนึกเหล่านั้น การสร้างสำนึกใหม่เรียกว่า ใช้ปัจจัยภายในเพื่อสร้างสำนึกตนเอง ยิ่งผ่านการขัดเกลา ตอกย้ำและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ย่อมกล่อมเกลาสำนึกของตนเองจนกลายเป็นนิสัย ดังนั้นการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคม และประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นการขัดเกลา อบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะ

เมื่อนักเรียนลงมือปฏิบัติโครงงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ นักเรียนได้รับการต้อนรับและให้

ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนและคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการออกไปให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของโรงเรียน และชุมชน หรือการนำไปสเตอร์ไปติดประชาสัมพันธ์ในที่สาธารณะของชุมชน ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการประเมินความพึงพอใจในการนำเสนอข้อมูลและผลงานของโครงงานต่างๆ ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจากเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนและชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียงพบว่า เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนและชาวบ้านส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับการลงมือปฏิบัติโครงงานบริการชุมชน และมีความต้องการให้นักเรียนดำเนินโครงงานเหล่านี้ต่อไป และชื่นชมที่นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน มีความกล้าแสดงออกในการนำเสนอข้อมูลหน้าเสาธงในโรงเรียนหรือเมื่อประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของชุมชน และจากแบบประเมินความพึงพอใจในการนำเสนอข้อมูลและผลงานของโครงงานต่างๆ นี่เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความตื่นตัวและมีกำลังใจในการลงมือดำเนินงานแต่ละโครงงานต่อไป ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant conditioning theory) ของ B.F. Skinner (อ้างถึงใน พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542) ที่ได้เน้นถึงการเสริมแรง (Reinforcement) ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้โดยพฤติกรรมใดก็ตามที่ได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นก็มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำๆ อีก ส่วนพฤติกรรมใดที่ไม่ได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นก็จะค่อยๆ ลดลงและเลือนหายไปในที่สุด และจากแบบสะท้อนความคิดของนักเรียนที่บันทึกหลังการลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกดีเมื่อได้ลงมือทำโครงงาน เกิดความภาคภูมิใจใน

ตนเองที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชน และนักเรียนมีความต้องการที่จะลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมต่อไป อีกทั้งนักเรียนพบว่าการทำงานที่ดี การประพฤติปฏิบัติตนเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะนั้นทำได้ไม่ยากและสามารถปฏิบัติได้ทุกที่และตลอดเวลาในชีวิตประจำวันของนักเรียนเอง นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม นักเรียนได้รับมอบหมายจากครูให้ทำสมุดบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะเป็นระยะเวลา 2 เดือน และครูได้แนะนำให้นักเรียนพยายามประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมจิตสาธารณะให้เป็นประจำทุกวันตามความสามารถของตนเองที่จะสามารถทำได้ และส่งสมุดบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะทุกสัปดาห์ ซึ่งเป็นการติดตามและประเมินงานตลอดระยะเวลาที่จัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม จึงเป็นการช่วยเสริมแรงให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมจิตสาธารณะซ้ำๆ อยู่เป็นประจำ และส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมจิตสาธารณะสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคม ไปใช้ได้ในทุกสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. การจัดเตรียมแหล่งข้อมูล เอกสารประกอบการเรียนและแหล่งการเรียนรู้

ครูควรเตรียมแหล่งข้อมูล ใบความรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน พร้อมทั้งจัดเตรียมแหล่งการเรียนรู้ และประสานงาน ขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ให้พร้อม

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ครูควรนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ หรือเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของนักเรียน มาใช้ในช่วงของการสร้างความตระหนักและกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

3.2 ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

3.3 ครูควรให้คำแนะนำ ดูแล เตรียมความพร้อม และพยายามเสริมแรง เกี่ยวกับการไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนและในชุมชนแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนจะได้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และเพื่อความปลอดภัยของนักเรียนในการไปสำรวจปัญหาหรือความต้องการของชุมชน สังคม

3.4 ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือ ในการวางแผนดำเนินงานของนักเรียน ไม่ครอบงำความคิดและการทำงานของนักเรียน

3.5 ครูพยายามกระตุ้นและหาประเด็นชวนคิดวิเคราะห์จากการลงมือปฏิบัติโครงงานบริการสังคมของนักเรียน

3.6 ครูควรติดตามการดำเนินงานของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อครูจะได้ทราบถึงปัญหาที่นักเรียนเผชิญและให้คำแนะนำหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้อง คุณภาพงาน ของนักเรียนจนสิ้นสุดโครงงาน

4. การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ควรเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมและเอื้อต่อการส่งเสริมปลูกฝังจิตสาธารณะให้นักเรียน

5. การวัดและประเมิน

5.1 ครูควรวัดและประเมินตลอดช่วงการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมจนกระทั่งสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้และได้ชิ้นงานของนักเรียนมาแล้ว

5.2 การวัดและประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะ ครูควรเลือกใช้เครื่องมือวัดและประเมินที่ครอบคลุมและหลากหลาย

5.3 การวัดและประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะควรเว้นช่วงระยะเวลาในการประเมินก่อนและหลังเป็นเวลาด່ายนาน เนื่องจากจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมจะต้องใช้เวลาพอสมควรที่จะทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมจิตสาธารณะ และประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมจิตสาธารณะจนเป็นนิสัย

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงการนำแนวทางการจัดการ

เรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมไปใช้กับการพัฒนาด้านอื่นๆ ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่นๆ หรือสมรรถนะของนักเรียนที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ควรศึกษาผลของการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีผลต่อตัวแปรตามอื่นๆ หรือกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ

2.1 ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีผลต่อตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาสังคมศึกษาโดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีผลต่อกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น

3. ควรศึกษาการทำวิจัยรูปแบบอื่นๆ ในการพัฒนานวัตกรรมและพฤติกรรมจิตสาธารณะในเชิงคุณภาพ เช่น การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study)

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. (2544). เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด โครงงาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). โรงเรียนสร้างคนมีจิตสาธารณะ. การศึกษา 2000.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คมสัน สุขมาก. (2553). การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). การพัฒนาเด็กให้มีจิตสาธารณะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร สังคม และประเทศชาติ. กรุงเทพมหานคร: วีพริ้นท์ (1991).
- ซูชีพ อ่อนโคกสูง. (2522). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ทิตนา แคมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- พิชัยยุทธ์ สยามพันธกิจ. (2553). พลเมืองไทยแห่งอนาคตที่พึงปรารถนา. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม; และสังคม สัจจร. (2543). สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2539). ประชาธิปไตยแบบธรรมภิบาลสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช). (2554). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย นิธิทวี. (2544). รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2552). *แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2550). *คุณธรรมนำความรู้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

ภาษาอังกฤษ

Dewey, J. (1926). *Democracy and Education*. Boston: Houghton Mifflin.

Freire, P. (1973). *Education for critical consciousness*. London: Sheed and Ward.

Jones, V. & J.R. Morris. (1956). Relations of Temperament to the Choice of Values. *Journal of Abnormal Social Psychology*, Vol.53 (Nov 1956), 781.

ผู้เขียน

นางสาวภาสุดา ภาคาพล วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100 อีเมล: been_pasuda@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล: p_walai@hotmail.com

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย